

Anunț

La data de **26 septembrie 2018**, ora **11.00**, în Sala III.12, **drd. LEONTI I. Simona Ioana** susține, în ședința publică, teza de doctorat cu titlul **“Frazeologia în traducerile românești ale prozei lui Camilo José Cela”**, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

[Prof. univ. dr. Magda JEANRENAUD](#), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Conducător științific:

[Prof. univ.dr. Dragoș COJOCARU](#), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Referenți:

[Prof. univ. dr. Coman LUPU](#), Universitatea din București;

[Prof. univ. dr. Georgiana LUNGU-BADEA](#), Universitatea de Vest din Timișoara;

[Conf. univ. dr. Ana-Maria MINUȚ](#), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

*Frazeologia în traducerile românești
ale prozei lui Camilo José Cela*

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Cojocaru Dragoș

Doctorand:
Leonti I. Simona Ioana

Cuprins

Introducere	1
CAPITOLUL I. FRAZELOGIE: PRELIMINARII TEORETICE	7
1.1 Noțiuni de frazeologie.....	7
1.1.1 Frazeologia în lingvistica franceză	9
1.1.2 Frazeologia în lingvistica rusă	11
1.1.3 Frazeologia în lingvistica germană	13
1.1.4 Frazeologia în lingvistica română.....	15
1.1.5 Frazeologia în lingvistica spaniolă.....	21
1.1.6 Concluzii parțiale. Frazeologia în sens larg și în sens restrâns.....	29
1.2 Frazeologia: etimologie, obiect de studiu, opțiuni terminologice.....	32
1.2.1 Definiția frazeologiei. Unitatea frazeologică, formare și funcționare	32
1.2.2 Trăsături ale unităților frazeologice	37
1.2.3 Construcții frazeologice cu funcție pragmatică: formulele rutinare	41
2 CAPITOLUL II. TRADUCTOLOGIE.....	46
2.1 Traducerea, act comunicativ și cultural. Posibilitatea sau imposibilitatea traducerii	46
2.2 Definiția traducerii. Echivalența, concept central.....	49
2.3 Strategii, procedee și tehnici de traducere	54
2.3.1 <i>Strategii sintactice</i>	56
2.3.2 <i>Strategii semantice</i>	59
2.3.3 <i>Strategii pragmatice</i>	60
2.4 Echivalența frazeologică.....	62
3 CAPITOLUL III. ANALIZA COMPARATIVĂ A ROMANULUI <i>LA COLMENA</i> ȘI A TRADUCERII SALE ÎN LIMBA ROMÂNĂ	68
3.1 Preliminarii	68
3.2 Etape ale traducerii	70

3.3 Manipularea creativă a construcțiilor frazeologice.....	73
3.4 Romanul <i>La colmena</i> și traducerea sa în limba română	76
3.5 Analiză frazeo-traductologică.....	78
3.6 Analiză statistică	166
3.7 Concluzii parțiale	184
4 CAPITOLUL IV. TRADIȚII DISCURSIVE ȘI NARATOLOGICE	187
4.1 Romanul picaresc și tranziția către modernitate	187
4.2 Oralitate și limbaj colocvial la nivel frazeologic	192
4.3 Ironie și umor în <i>Cafeneaua artiștilor</i>	200
4.4 Concluzii parțiale	203
Concluzii.....	205
Bibliografie	208

Introducere

1. Argument

Lucrarea de față, **Frazeologia în traducerile românești ale prozei lui Camilo José Cela**, se înscrie în aria cercetărilor comparative în domeniul lingvisticii romanice, în sfera frazeologiei aplicate, și este susținută de preocupările legate de prezența și relevanța unităților frazeologice la nivelul discursului, cu precădere în forma sa scrisă. Studiul de față se bazează pe o abordare pluridisciplinară, îmbinând concepte, tehnici și metode din domenii variate: frazeologie, traductologie, statistică, pragmatică, studii literare și lingvistica corpusurilor. Materialul frazeologic a fost selecționat dintr-un corpus alcătuit din trei romane ale lui Camilo José Cela (1916-2002), unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați scriitori spanioli de după războiul civil, insuficient tradus și promovat în mediul cultural românesc. Acestea sunt:

- Camilo José Cela, *La colmena*, publicat pentru prima dată în 1951 la Buenos Aires, din cauza cenzurii franchiste; ediția pe care am consultat-o a apărut la editura Alfaguara în 1971;
- traducerea în limba română, intitulată *Stupul*, realizată de Ioana Zlotescu-Cioranu, care apare în 1967 la București, Editura pentru literatură. Romanul a fost reeditat de către editura Polirom în 2009;
- Camilo José Cela, *Nuevas andanzas y desventuras de Lazarillo de Tormes*, publicată în 1955 la editura Noguer, Madrid (prima ediție apărută în 1944);
- traducerea în limba română, *Noile isprăvi și necazuri ale lui Lazarillo de Tormes*, realizată de Irina Runcan și publicată la Editura Albatros în 1974;
- nuvela *Café de artistas*, publicată de Cela în revista *La novela del sábado* și apoi inclusă în diverse volume; ediția consultată este *Café de artistas y otros papeles volanderos*, apărută în 1993 la Ediciones Primera Plana;
- traducerea în limba română a nuvelei, realizată de Dragoș Cojocaru și inclusă în volumul *Trei laureați Cervantes într-o carte*, apărut la Editura ARC în 2010;
- acestora li se adaugă, în scop comparativ, romanul *La vida de Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y adversidades*, cu autor anonim; versiunea consultată îi este atribuită lui Diego Hurtado de Mendoza și este publicată în 1962 în La Habana (prima ediție apare în 1554 în trei orașe simultan: Burgos, Alcalá și Antwerp);
- traducerea în limba română, *Viața lui Lazarillo de Tormes*, realizată de Irina Ilegitim și publicată în 1999, la Editura Junimea.

Tema abordată vizează dificultățile frazeo-traductologice întâlnite în tălmăcirile românești ale romanelor lui Camilo José Cela și strategiile folosite în depășirea acestora; de asemenea, este avută în vedere analiza lexicografică a structurilor prefabricate ale limbajului, menită să surprindă elemente «semnificative» precum caracterul arbitrar sau motivat al construcției, gradul de transparență sau opacitate semantică, etimologia sau variația frazeologică. **Motivația** care a stat la baza inițierii acestui demers investigativ este noutatea preocupărilor lingvistice cu focalizare duală, traductiv-frazeologică, și inexistența, după știința noastră, a unui demers similar în cercetarea românească. Studiul bibliografiei a relevat, în lingvistica românească, preocupări în sfera frazeologiei teoretice (Al. Philippide, I. Iordan, Th. Hristea, Gh. Colțun, Fl. Dimitrescu, I. Boroianu) a etimologiei frazeologice (Stelian Dumistrăcel, Liviu Groza) și a frazeologiei comparate (Casia Zaharia, Ioana Boroianu, Ioana Scherf), însă nu s-au întreprins, precum în spațiul lingvistic spaniol, italian sau englez, cercetări care să vizeze aspectul inserării frazeologismelor în opere literare și tehnicile traductologice folosite în transpunerea acestora.

În realizarea acestui studiu, am urmat, inevitabil, modelul lui Cela, pasionat colecționar de cuvinte și explorator al inefabilului farmec al limbajului familiar și argotic. Opțiunea pentru frazeologie, știință al cărei statut în cadrul disciplinelor lingvistice provoacă încă numeroase controverse din pricina varietății terminologiei și a taxonomiilor, a fost motivată de convingerea că îmbinările stabile de cuvinte au o importanță fundamentală în structura și arhitectura limbii, oferind măsura posibilităților sale expresive.

2. Scopul și obiectivele investigației

Prezenta cercetare doctorală se dorește a fi o prelucrare modernă a direcțiilor actuale de cercetare în lingvistică a cărei menire este aceea de a oferi o viziune general-comparativă asupra inventarului structurilor fixe și a posibilităților creatoare ale limbajului, prin ilustrarea felului în care acestea se înscriu în sfera mai largă a sistemului limbii, sub influența tradiției și a uzului dictat de cele două idiomuri.

Obiectivele urmărite au fost:

1. Selecția și inventarierea construcțiilor idiomatice și a transpunerilor românești. Această etapă a presupus lucrul cu sursele lexicografice, identificarea și confirmarea posibilelor frazeologisme prin coroborarea notelor lexicale din dicționare bilingve, de uz general și frazeologice.
2. Identificarea tehnicilor și strategiilor traductologice utilizate în transpunerea frazeologismelor;

3. Clasificarea tipologică a unităților identificate în prima etapă;
4. Evidențierea caracteristicilor lexicale, semantice, morfo-sintactice, pragmatice și traductologice specifice sintagmelor supuse analizei comparative;
5. Analiza modificărilor creative ale limbajului expresiv, subscrise figurilor de construcție reunite în *quadripartita ratio* (*adiectio* – adăugarea, *detractio* – suprimarea, *transmutatio* – permutarea și *immutatio* – substituirea).
6. Organizarea frazeologismelor în câmpuri semantice și serii frazeologice;

3. Metode de lucru

Unitățile frazeologice apar ca urmare a necesității de a exprima realități extralingvistice noi, pentru care nu a fost creată încă terminologie, sau ca o manifestare a nevoii vorbitorului de a exprima o idee într-o manieră inedită, încărcată expresiv și afectiv. În primă fază, orice unitate frazeologică este motivată, raportul dintre opacitate și motivare modificându-se odată cu trecerea timpului și instituționalizarea construcției.

Având în vedere faptul că lexicul este unul dintre compartimentele cele mai predispuse la apariția fenomenului de schimbare lingvistică, demersul prezentei cercetări nu își propune să fie unul exhaustiv, ci selectiv și, inevitabil, de o marcată subiectivitate. Selecția frazeologismelor a vizat construcțiile cele mai expresive sau cele cu particularități morfo-semantice care să justifice includerea lor într-un corpus restrâns.

Este de remarcat faptul că diversitatea situațiilor de traducere, particularitățile lingvistice suscitade de fiecare pereche de limbi în parte, precum și o serie de variabile (segmentarea realității în lexic, gradul de acoperire semantică, distanța dintre expresie și intenție) particularizează fiecare act comunicativ; drept urmare, reducerea situațiilor problematice la formule-tip are caracter aproximativ; nu toate dificultățile de traducere au putut fi încadrate într-un model și soluționate prin intermediul celor șase tehnici propuse. Reducerea la modele abstracte are rol pedagogic, facilitând gruparea, analiza și extragerea concluziilor.

Analiza propusă este subscrisă **metodei comparative** mai curând decât celei contrastive, întrucât sunt prezentate atât deosebirile, cât și punctele de congruență dintre două sisteme lingvistice înrudite în contact. Mai mult decât atât, îmbinările stabile de cuvinte sunt analizate în forma lor contextuală, în «parole», nu la nivelul formulei glosate în notele lexicografice; se elimină astfel posibilitatea interpretării greșite a semnificației sau ambiguitatea exprimării polisemantice.

Diversitatea structurilor din care este compus corpusul nu permite o ordonare tematică sau tipologică a acestora, astfel încât criteriul folosit în inventariere și analiză este ordinea apariției frazeologismelor în text. **Analiza corpusului**, alcătuit din 126 de unități frazeologice

–extrase atât din original, cât și din traducere, pentru a reflecta în mod autentic fenomenul compensării și anizomorfismul celor două sisteme lexicale– este urmată de analiza statistică a situațiilor identificate. În realizarea analizei comparative, am folosit **metoda descriptivă** și tehnicile propuse de Gloria Corpas Pastor pentru transpunerea frazeologismelor (I-V), cărora le-am adăugat situația (neabordată de lingvистa spaniolă) în care se realizează traducerea unui element neidiomatic printr-unul idiomatic (tehnica VI).

În acest sens, cele 6 tehnici presupun:

- T.I. Translarea unei unități plurilexicale printr-o alta din limba-țintă, atunci când există echivalență totală (I a) sau parțială (cu diferențe de imagine; I b). Se dorește evitarea situațiilor de subtraducere în care sunt omise anumite conotații sau elemente figurate ale textului-sursă.
- T.II. A doua tehnică se aplică situațiilor în care unitatea polilexicală din textul sursă poate fi echivalată printr-un lexem. Se pierde și în acest caz nuanțe figurative sau conotații ale UF din limba-sursă, dar pot fi compensate prin glose explicative sau prin folosirea cuvintelor cu încărcătură conotativă, simbolică sau afectivă.
- T.III. Pentru cazurile de *echivalență nulă* se utilizează cu precădere parafraza. Este explicat nivelul denotativ, însă se pierd nuanțele conotative sau notele personale.
- T.IV. Traducerea alternativă (prin exemple) se folosește pentru cazurile în care unitatea polilexicală are prea multe straturi de semnificație (atunci când UF este polisemică sau are un omonim cu semnificat diferit). Traducătorii soluționează aporia prin inserarea mai multor situații-exemplu, menite să ilustreze suprapunerea straturilor.
- T.V. «pseudoechivalența», structuri frazeologice cu formă identică sau similară și conținut semantic diferit. Provocarea constă în a rezista forței de atracție datorate formulării familiare și a traduce cu acuratețe sensul, chiar cu prețul îndepărtării totale de forma inițială.
- T.VI. ilustrează situația în care un lexem (parte a unui fragment discursiv neidiomatic) este substituit în textul-țintă printr-o unitate idiomatică.

Capitolele teoretice inițiale propun o viziune de ansamblu asupra evoluției celor două discipline; în plan frazeologic, sunt rezumate ideile reprezentanților principalelor școli frazeologice (franceză, rusă, germană, română, spaniolă) în vederea stabilirii unor definiții de lucru pentru noțiunile de frazeologie și frazeologism, sunt identificate caracteristicile fundamentale ale îmbinărilor stabile de cuvinte (în funcție de obligativitatea cărora se concepe o frazeologie în sens larg sau în sens restrâns) și sunt delimitate diverse subtipuri de unități frazeologice. În acest sens, subscriem viziunii ce pornește de la ideile școlii pragheze

(„modelul centru-periferie”) pentru a concepe o frazeologie în sens extins (Fleischer, Wotjak, Casares, Zuluaga, Corpas Pastor, Tristá și Gläser), în care sunt cuprinse, pe lângă unitățile-prototip (unități polilexicale cu grad ridicat de fixare și idiomatitate) elemente situate la periferie, precum *proverbele*, *enunțurile rutinare*, *formulele denominative*, *locuțiunile*, *colocațiile*, *comparațiile stereotip* etc.

În acest sens, frazeologismele sunt definite ca grupuri solidare de cuvinte cu dimensiuni variabile (cele de dimensiuni reduse sunt formate din cel puțin două cuvinte, iar cele mai extinse, dintr-un enunț) cu înțeles unitar și autonom, caracterizate în principal prin **stabilitate** (manifestată prin fixare și specializare semantică) și **idiomaticitate** (trăsătură specifică, însă nu obligatorie), dar care prezintă, în diferite grade, și alte trăsături specifice: frecvență în uz, reproductibilitate, variație, lexicalizare, instituționalizare, anomalii semantice sau morfo-sintactice, și care răspund unor „goluri de desemnare”, actualizând funcții expresiv-afective în discurs.

Latura traductologică a demersului teoretic stabilește instrumentele de lucru pentru etapa de analiză; sunt definite conceptele de *traducere*, *unitate traductologică*, *echivalență* și se realizează distincția (stabilită de Amparo Hurtado Albir) între *metode*, *strategii* și *tehnici* de traducere. A doua jumătate a capitolului al II-lea prezintă principalele metode, tehnici și strategii traductologice folosite în traducere, după modelul expus de Vinay și Darbelnet, la care se adaugă cele propuse de A. Chesterman, valorificându-se și contribuțiile altor traducători și teoreticieni ai traducerii, precum Antoine Berman, Lawrence Venuti, Amparo Hurtado Albir, Valentín García Yebra ș.a. Alături de componenta frazeologică, cele trei tipuri de strategii traductologice (sintactice, semantice și pragmatice) stau la baza modelului de analiză comparativă propus și aplicat în capitolul următor.

Capitolul al III-lea vizează *analiza comparativă a romanului „La colmena” și a traducerii sale în limba română*; debutează cu prezentarea succintă a etapelor urmate în cursul actului traductiv, de la identificarea și decodarea unității frazeo-traductologice în context (etapa semasiologică), la reconstituirea sensului și a formei construcției inițiale cu material lingvistic aparținând limbii-țintă (etapa onomasiologică). Subcapitolul referitor la modificările creative ale construcțiilor frazeologice se bazează pe modelul modificărilor enunțurilor aparținând discursului repetat (EDR), analizate prin prisma celor patru procedee de construcție din *quadripartita ratio*, model elaborat de Stelian Dumistrăcel.

Analiza frazeo-traductologică se realizează pe mai multe niveluri de semnificație: în plan lexical, se stabilește sensul contextual al construcției, pe baza notelor lexicografice identificate în dicționare de uz general și frazeologice; în plan morfo-sintactic, sunt

identificate și analizate anomaliile/ particularitățile morfo-sintactice ale construcției; sunt descrise apoi nivelul semantic și nivelul funcțional (cel din urmă în cazurile în care există echivalență dinamică). Analiza se încheie cu identificarea tipului de strategie traductologică utilizată și menționarea tehnicii folosite (I-VI).

În această etapă se evidențiază, deci, procedeele de traducere folosite în transpunerea sensului (echivalență parțială/frazeologică, adaptare, modulare, transpoziție, traducere literală, împrumut, calc, transfer de nivel, compensare sau parafrază), raportul dintre cele două structuri (tipul de echivalență: totală, parțială, lexico-frazeologică, nulă, pseudo-echivalență) și tehnica folosită.

Analiza statistică centralizează datele extrase prin intermediul analizei frazeo-traductologice propriu-zise și oferă o viziune de ansamblu care, deși este pe alocuri previzibilă, oferă informații nuanțate și cuprinzătoare cu privire la distribuția și variația tipurilor de unități frazeologice și a tehnicilor traductologice întâlnite.

Analiza cantitativă a inventarului frazeologic relevă organizarea predominant similară a celor două sisteme lingvistice. Procentual, aproape jumătate dintre cazurile de traducere au fost soluționate prin **echivalență parțială** (43,7%), cu respectarea unuia dintre cele mai vechi deziderate în traductologie: traducerea sensului, nu a literei, după dictonul latin *rem tene, verba sequentur*.

Pentru obținerea **echivalenței totale**, frazeologismul inițial și cel din fragmentul tradus trebuie să aibă aceeași semnificație denotativă și conotativă, aceeași bază metaforică, aceeași distribuție și frecvență în uz, aceeași valoare pragmatică și restricții diatopice, diastratice și diafazice similare. Se justifică astfel incidența redusă a cazurilor de echivalență totală prin varietatea criteriilor ce trebuie îndeplinite cumulativ; de cele mai multe ori, echivalența totală este rezultatul raportării la anumite situații de viață în manieră similară: sp. *subirsele [a alguien] la sangre a la cabeza*, rom. *a i se urca [cuiva] sângele la cap*, sp. *echar una mano*, rom. *a da o mână de ajutor*, sp. *arrimar el hombro*, rom. *a pune umărul*, sp. *tener debajo de la bota*, rom. *a ține sub papuc*. Majoritatea acestor frazeologisme sunt construite cu ajutorul unui somatism, relevând organizarea lumii materiale după o serie de universalii extralingvistice raportate la operațiile gândirii și manifestate în procesul de metaforizare.

Echivalența parțială presupune lipsa de convergență la cel puțin un nivel; pot exista diferențe de nuanță semantică, modificări morfo-sintactice, incompatibilitate de registru discursiv sau de utilizare pragmatică. De cele mai multe ori, însă, au fost încadrate la echivalență parțială construcții identice sau similare semantic exprimate cu material lexical diferit: sp. *salir bordado*, rom. *a ieși ca uns*, sp. *[hacer] entrar en razón*, rom. *a băga [cuiva] mințile în cap*, sp. *tomar el pelo*, rom. *a duce de nas*,

sp. *entre la espada y la pared*, rom. *între ciocan și nicovală*, sp. *poner las peras a cuarto*, rom. *a pune cu botul pe labe*, sp. *meter la pata*, rom. *a o face de oaie*.

Acest tip de **echivalență**, numită și frazeologică/ **idiomatică**, constă în folosirea unui frazeologism încetățenit prin tradiție în limba-țintă care reproduce (aproximativ) același sens precum frazeologismul din limba-sursă. Sunt frecvente cazurile de substituție a proverbelor sau a enunțurilor stereotipe (unele maxime și cugetări de sorginte populară pot fi dificil de diferențiat de stereotipurile de uz comun): sp. *Agua pasada no corre molino*, rom. *Ce să mai dezgropăm morții!*, sp. *A Dios rogando y con el mazo dando*, rom. *Cu o mână să te închini și cu cealaltă să dai*, sp. *Quien mal anda, mal acaba*, rom. *Cum îți așterni, așa dormi*, sp. *En perro flaco, todo son pulgas*, rom. *Un necaz nu vine niciodată singur*. Pe lângă paremii, în categoria echivalenței parțiale se întâlnesc și cazuri de parafrază, adaptare sau traducere literală, însoțite sau nu de explicitare: sp. *ser el cuento de nunca acabar*, rom. *a fi basmul cu cocoșul roșu*, sp. *A rey muerto, rey puesto*, rom. *Regele a murit, trăiască regele!*. După discrepanțele la nivel lexical, cea mai frecventă cauză pentru echivalența parțială o reprezintă diferențele în ceea ce privește nivelul de idiomaticitate: expresie transpusă prin parafrază, zicătoare tradusă literal etc, cele mai puțin semnificative fiind transformările de natură gramaticală (derivare, conjugare, articulare sau diminutivare).

În urma analizei cantitative observăm întâietatea **echivalenței parțiale** ca modalitate de redare a frazeologismelor (tehnica I b - 55 de cazuri, subsumând un procent de 43,7%), urmată de **echivalența nulă** (tehnica III - 22 de cazuri; 17,5%), echivalența lexico-frazeologică: **lexem>UF** (tehnica VI - 17 cazuri; 13,5%), **echivalența totală** (tehnica I a - 13 cazuri; 10,3%), echivalența lexico-frazeologică: **UF>lexem** (tehnica II - 9 cazuri; 7,1%), tehnica IV, **UF polisemică** transpusă prin situații-exemplu (6 cazuri; 4,8%) și **pseudoechivalența** (tehnica V - 4 cazuri; 3,2%).

În ceea ce privește tipologia unităților frazeologice utilizate în original și în traducere, se observă o pondere mai ridicată a **unităților nefrazeologice** (36 în traducere, față de 21 în original) și o diminuare drastică a numărului de **unități paremiologice** (7 în traducere vs. 22 în original). Astfel, **locuțiunile verbale** reprezintă cel mai răspândit tip de unități frazeologice (42,9% în original față de 42,1% în traducere), urmate de **paremii** (17,5% în original; 5,6% în traducere), **unități nefrazeologice** (16,7% în original; 28,6% în traducere), **locuțiuni adverbiale** (8,7% în original; 10,3% în traducere), **locuțiuni adjectivale** (6,3% în original; 6,3% în traducere), **truisme** (2,4% în original și în traducere), **locuțiuni substantivale** (2,4% în original; 1,6% în traducere), **construcții comparative** (1,6% în original; 2,4% în traducere) și **locuțiuni pronominale** (1,6% în original; 0,8% în traducere).

Prezența sau absența metonimiei în corpusul studiat este relevantă prin prisma identificării mecanismelor de construcție a unităților idiomatice; cele mai întâlnite tipuri de metonimii sunt:

- ✓ **concret pentru abstract:** sp. *estar de mala uva* → rom. *a fi în toane rele*, sp. *subirse a las barbas* → rom. *a i se urca [cuiva] în cap*, sp. *andarse con ojo* → rom. *a fi cu ochii în patru*, sp. *tomar el pelo* → rom. *a lua peste picior*;
- ✓ **parte pentru întreg:** sp. *en sus propias narices* → rom. *în față*, sp. *mandar al cuerno* → rom. *a da dracului*, sp. *echar una mano* → rom. *a da o mână de ajutor*;
- ✓ **conținător pentru conținut:** sp. *le tiene sorbida la sesera* → rom. *i-a luat mințile*.

Din totalul de 126 de intrări în baza de date, 14 au fost subsumate echivalenței **totale**, 57 echivalenței **parțiale**, 23 echivalenței **lexico-frazeologice**, 28 echivalenței **nule** și 4 **pseudoechivalenței**. În cele ce urmează, vom oferi, pentru fiecare dintre situații, exemple preluate din corpus:

- ✓ echivalența **totală:** sp. *romper el hielo*, rom. *a sparge gheața*, sp. *tener en la punta de la lengua*, rom. *a-i sta pe vârful limbii*, sp. *de pascuas a ramos*, rom. *din an în Paște*, sp. *echar una mano*, rom. *a da o mână de ajutor*;
- ✓ echivalența **parțială:** sp. *pasar de castaño oscuro*, rom. *a întrece orice măsură*, sp. *mandar al cuerno*, rom. *a da [pe cineva] dracului*, sp. *andarse con ojo*, rom. *a fi cu ochii în patru*, sp. *pegar la hebra*, rom. *a intra în vorbă*;
- ✓ echivalența **lexico-frazeologică:**
 - tehnica II → **UF>lexem:** sp. *no tener hiel en el cuerpo*, rom. „a nu fi veninos la suflet”; sp. *estar todo mangas por hombro*, rom. „a fi alandala”, sp. *...y tengamos la fiesta en paz*, rom. „și basta!”, sp. *de buena sangre*, rom. *cumsecade*;
 - tehnica VI → **lexem>UF:** sp. *no gustar(le)[algo a alguien]*, rom. *a nu se da în vînt după [ceva]*, sp. *mucho*, rom. *din cale-afară de*, sp. *apañáselas*, rom. *a se face luntre și punte*, sp. *cautela*, rom. *a-și băga mințile-n cap*, sp. „un hombre que azare mucho”, rom. „un bărbat care știe să-ți ia piuitul”, sp. *embromar*, rom. *a lua peste picior*.
- ✓ echivalența **nulă:** sp. „*esto va de cabeza*”, rom. „povestea [cu nemții] se cam împute”; sp. *está pasando las de Caín*, rom. „sărmanul, prin câte trece...”, sp. *Cría cuervos y te sacarán los ojos*, rom. *crești șerpi la sân ca să te muște*, sp. *No se tomó Zamora en una hora*, rom. „Zamora n-a fost cucerită într-o oră”, sp. *hablando se entiende la gente*, rom. „oamenii se înțeleg între ei stând de vorbă”.
- ✓ **pseudoechivalența:** sp. *el mundo es su café*, rom. „lumea este cafeaua ei”, sp. *¡A robar a Sierra Morena!*, rom. „Să se ducă să jefuiască în Sierra Morena!”.

Dintre toate, cele care pot fi catalogate drept greșeli de traducere (cauzate de alunecări de sens) sunt cazurile de **echivalență aparentă** (pseudoechivalență), în care asemănarea formală cu o structură din limba-țintă duce la confuzie și exprimări lipsite de claritate sau chiar aberante în context; a se vedea referința la culturemul Sierra Morena, zonă predilectă a bandiților, rămasă în tezaurul paremiologic spaniol și actualizată în traducere literal, fără note explicative.

Procentual, locuțiunile verbale au fost traduse **idiomatic** în 55,56% dintre cazuri, prin **adaptare**, în 1,85% dintre cazuri, prin **transpoziție**, în 1,85% dintre cazuri, prin **traducere literală**, în 20,37% dintre cazuri, prin **parafrazare**, în 14,81% dintre cazuri și prin **transfer de nivel**, în 5,56% dintre cazuri.

Spre exemplu, sp. (donde se) *atan los perros con longanizas*, rom. (unde) *umblă câinii cu covrigi în coadă* –**echivalență frazeologică**, sp. *no haber sacado los pies del plato*, rom. *a-și cunoaște lungul nasului* –**adaptare**, sp. *romper el hielo*, rom. *a sparge gheața* –**traducere literală**, sp. *pasar de castaño oscuro*, rom. *a întrece orice măsură* –**parafrază**.

Privite comparativ, în raport cu locuțiunile verbale deseori transpuse în mod idiomatic, **paremiile** sunt echivalate preponderent prin intermediul traducerii literale (45,45%), în manieră idiomatică (31,82%), prin adaptare (9,9%), parafrază (9,9%) și transfer de nivel (4,55%). Justificarea preferinței de a traduce literal este posibilitatea de a însoți fragmentul tradus de o notă de subsol sau a insera explicații suplimentare în corpul textului-țintă.

Vom folosi pentru exemplificare fragmente extrase din corpus:

- (a). traducere literală: sp. *París bien vale una misa*, rom. *Parisul merită o liturghie*; sp. „*las cuentas claras, hijito, las cuentas claras*”, rom. „*socotelile limpezi, băiete, socotelile limpezi*”, sp. *el hombre es fuego y la mujer estopa*, rom. „*bărbatu-i focul și femeia pulberea*”.
- (b). echivalența frazeologică: sp. *dar tres cuartos al pregonero*, rom. *a bate toba*, sp. *todos hemos sido cocineros antes que frailes*, rom. *nu încerca să vinzi castraveți la grădinar*, sp. *en perro flaco todo son pulgas*, rom. *un necaz nu vine niciodată singur*.
- (c). adaptare: sp. *no por mucho madrugar amanece más temprano*, rom. *toate la timpul lor*;
- (d). parafrază: sp. *cada mochuelo en su olivo*, rom. „*fiecare să fie la treburile lui*”.
- (e). transfer de nivel: sp. *¡A la vejez, viruelas!*, rom. *hodoronc-tronc!*.

Concluziile relevate în urma analizei statistice atestă distribuția inegală a tipurilor de unități frazeologice în original și în traducere, folosirea în principal a **echivalenței parțiale** ca modalitate de traducere a construcțiilor frazeologice, dar și o mai mare predispoziție către modificările creative ale limbajului figurat în cazul originalului în raport cu traducerea, fapt care poate fi explicat prin restricțiile semantice și de uz cărora le este supusă traducerea, menită să redea nu doar forma sau conținutul, ci cât mai multe dintre nivelurile semnificative ale sintagmei inițiale.

În analiza cantitativă a corpusului s-a urmărit, pe lângă determinarea principalelor tehnici de traducere utilizate și a distribuției acestora în funcție de variabile precum tipul de unitate frazeologică, registrul discursiv, tendințele către explicitare/ implicitare sau amplificare /omisiune, determinarea raportului dintre unitățile în cadrul cărora se pot identifica alterări

ale formei convenționale a frazeologismului și restul unităților neafectate de către această tendință de restructurare a limbajului figurat.

Cu toate că unitățile pluriverbale sunt, prin însăși natura lor idiomătică, predispuse alterărilor, preschimbărilor, prescurtărilor, adăugirilor și substituțiilor, ele variind în formă și sens în funcție de nevoile expresive ale vorbitorilor, corpusul studiat nu reflectă caracterul mobil și deschiderea către variație menționate de către specialiști ca normă de uz. Acest fapt se datorează, în parte, abordării comparative, ce restrânge substanțial posibilitățile expresive ale vorbitorului (în cazul nostru, traducătorul), forțând alegerea unor opțiuni pe criterii de fidelitate semantică în defavoarea valențelor expresive. Altfel spus, acolo unde vorbitorul nativ modifică formulele prestabilite ale limbajului figurat, traducerea se află deseori în impas, nereușind să transpună jocul de cuvinte și fiind nevoită să recurgă fie la naturalizare (sp. *hace un frío como para destetar hijos de puta*, rom. *e un frig de crapă pietrele*), fie la parafrază (sp. *hay días que se le vuelve a uno el santo de espalda*, rom. *sunt zile în care și sfinții îți întorc spatele*), fie să evite complet problema, traducând literal: sp. *suele decir a todo amen*, rom. „obișnuiește să zică la toate amin”.

Capitolul final, *Tradiții discursive și naratologice*, confirmă existența unui raport de filiație între romanul lui Camilo José Cela și modelul narativ constituit de literatura picarescă, urmărind evoluția limbajului dinspre formele arhaice sintetice (*abriéronme, hiciéronle*→*deschisu-mi-au, îi făcură*) identificate în textul medieval spre structurile pseudoprobabile întâlnite în *Nuevas andanzas...*

Majoritatea paremiilor inserate în discurs sunt precedate de formule introductive cu rol emfatic și argumentativ: sp. *como vulgarmente se dice; ya sabes aquello que se dice que; no se olviden que, quizá por lo tan conosco de; dice el refrán que*. Proverbele sunt utilizate cu scop argumentativ și rol moralizator în literatura picarescă; autorul se folosește de povețe, sfaturi și cuvinte înaripate pentru a demonstra validitatea argumentelor aduse și pentru a da o notă de veridicitate celor expuse.

Alături de folosirea paremiilor în forma consacrată de tradiție, Cela apelează deseori la modificări creative ale limbajului expresiv, manifestate cu precădere în scurtarea sau omiterea unei părți a paremiei sau frazeologismului cu scopul de a atrage cititorul și a-l implica în procesul de (re)construcție a sensului. În acest sens, între autor și cititor se stabilește o relație de complicitate bazată pe formularea discursului în cheie ludică.

Complementar, intenția didactică se manifestă și în formularea unor sentințe și enunțuri elaborate după modelul proverbelor (numite *pseudoprobere*), care lasă impresia unor sintagme cu grad ridicat de idiomăticitate, singurul indiciu al neapartenenței la nivelul

paremiologic fiind lipsa indicilor de frecvență în uz. Se remarcă prin conservarea formei de povață, îndemn, constatare sau critică: sp. *Los años, a veces, son como las palizas, que quitan alegría y dan malicia, que matan el valor para dejar que viva la cautela; el cielo ampara a los desvalidos y protege a los hombres de buena voluntad; pero las cosas son como están hechas, y así y no de otra forma hay que tomarlas;*

Rezumând, lucrarea îmbină postulatele a două discipline lingvistice independente, frazeologia și traductologia, pentru a oferi un model multicriterial de analiză comparativă a traducerilor unităților frazeologice întâlnite în textele literare (în cazul de față, vizând o parte dintre romanele celiene traduse în limba română). Aplicabilitatea studiului în cercetările viitoare este dată de posibilitatea aplicării modelului dual de analiză (frazeo-traductologică și statistică) în cazul altor opere literare sau în studii centrate pe texte conținând variante dialectale, variații diafazice sau diastratice (jargonul medical, terminologia religioasă, argoul etc.).

Bibliografie

SURSE PRIMARE

– în limba spaniolă:

CELA, Camilo José, *Café de artistas y otros papeles volanderos*, Madrid, Editorial Tecnos, Colección “La novela del sábado”, 6, 1953.

CELA, Camilo José, *La colmena*, Madrid, Editorial Noguer, 1984.

CELA, Camilo José, *Nuevas andanzas y desventuras de Lazarillo de Tormes*, Madrid, Noguer, 1955.

HURTADO DE MENDOZA, Diego, *La vida de Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y adversidades*, La Habana, Editorial Nacional, 1962.

– în limba română:

Viața lui Lazarillo de Tormes, traducere din limba spaniolă de Irina Ilegitim, Iași, Junimea, 1999.

CELA, Camilo José, *Cafeneaua artiștilor*, traducere din limba spaniolă de Dragoș Cojocaru, în volumul *Trei laureați Cervantes într-o carte*, Chișinău, Arc, 2011.

CELA, Camilo José, *Noile isprăvi și necazuri ale lui Lazarillo de Tormes*, traducerea și prefața de Irina Runcan, București, Editura Albatros, 1974.

CELA, Camilo José, *Stupul*, traducere și prefață de Ioana Zlotescu-Cioranu, București, Editura pentru literatură universală, 1967.

SURSE SECUNDARE:

Dicționare (sigle):

DA = CARBONELL BASSET, Delfin, *Gran diccionario del argot. El sohez*, Barcelona, Larousse Editorial, 2001.

DAE = IGLESIAS, José María, *Diccionario de argot español*, Madrid, Alianza Editorial, 2003.

DDDLE = SECO, Manuel, *Diccionario de dudas y dificultades de la lengua española*, 10ª edición, Madrid, Espasa Calpe, 2000.

DDFH = BUITRAGO, Alberto, *Diccionario de dichos y frases hechas*, Barcelona, Espasa Libros, 2012.

DEL = COMȘULEA, Elena, Sabina TEIUȘ, Valentina ȘERBAN, *Dicționar de expresii și locuțiuni*, Cluj-Napoca, Știința, 1998.

DELLR = DUDA, Gabriela, Aglaia GUGUI, Marie Jeanne WOJCICKI, *Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române*, București, Editura Albatros, 1985.

DELR = BREBAN, Vasile, Gheorghe BULGĂR, Doina GRECU, Ileana NEIESCU, Grigore RUSU, Aurelia STAN, *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*, București, Editura Științifică, 1969.

DFDEA = SECO, Manuel, Olimpia ANDRÉS PUENTE, Gabino RAMOS GONZÁLEZ, *Diccionario fraseológico documentado del español actual*, Madrid, Santillana Educación, 2004.

DFE = CANTERA ORTIZ DE URBINA, José, Pedro GOMIS BLANCO, *Diccionario de fraseología española. Locuciones, idiotismos, modismos y frases hechas en español*, Madrid, Abada Editores, 2007.

DFLR = TOMICI, Mile, *Dicționar frazeologic al limbii române*, București, Editura Saeculum Vizual, 2009.

DFSR = NEAGU, Valeria, Gabriela NECHEȘ, Tudora ȘANDRU-MEHEDINȚI, Maria Melania ALBU, *Dicționar frazeologic spaniol-român*, București, Univers Enciclopedic, 2008.

DRS = CALCIU, Alexandru, Zaira SAMHARADZE, *Dicționar român-spaniol*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DRSEL = TEODOROVICI, Constantin, Rafael PISOT, *Dicționar român-spaniol de expresii și locuțiuni*, Iași, Polirom, 2005.

DSL = BIDU-VRÂNCEANU, Angela, Cristina CĂLĂRAȘU, Liliana IONESCU-RUXĂNDIOIU, Mihaela MANCAȘ, Gabriela PANĂ-DINDELEGAN, *Dicționar general de științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997.

DSR = CALCIU, Alexandru, Zaira SAMHARADZE, *Dicționar spaniol-român*, ediția a II-a, Univers Enciclopedic, 2005.

DUE = MOLINER, María, *Diccionario de uso del español*, 3ª versión, Barcelona, Gredos, 2007.

MDA = *Micul dicționar academic*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, 2002.

Alte dicționare sau enciclopedii:

BAKER, Mona (ed.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, New York, Routledge, 2005.

BERG, I., *Dicționar de cuvinte, expresii, citate celebre*, București, Editura „Saeculum” și „Vestala”, 1995.

BOTEZATU, Grigore, Andrei HÎNCU, *Dicționar de proverbe și zicători românești*, București, Editura Litera Internațional, 2001.

CALLES VALES, José, Belén BERMEJO MELÉNDEZ, *Jergas, argot y modismos*, Madrid, Editorial Libsa, 2001.

CIORĂNESCU, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, ediție îngrijită și tradusă din limba spaniolă de Tudora ȘANDRU MEHEDINȚI și Magdalena POPESCU MARIN București, Saeculum, 2002.

CORREAS, Gonzalo, *Vocabulario de refranes y frases proverbiales*, Madrid, Editorial Castalia, 2000.

DUMISTRĂCEL, Stelian, *Expresii românești, Biografii – motivații*, Iași, Institutul European, 1997.

DUMISTRĂCEL, Stelian, *Până-n pânzele albe. Expresii românești. Biografii – motivații*, ediția a II-a, revăzută și augmentată, Iași, Institutul European, 2001.

JUNCEDA, Luís, *Diccionario de refranes, dichos y proverbios*, Madrid, Espasa, 2006.

LÓPEZ DE MENDOZA, Íñigo, Marqués de Santillana, *Refranes que dicen las viejas tras el fuego*, edición, introducción y notas de Hugo Oscar Bizzarri, Vol. 56, Reichenberger, 1995.

LUNGU-BADEA, Georgiana, *Mic dicționar de termeni utilizați în teoria, practica și didactică traducerii*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2012.

PÉREZ-RIOJA, José Antonio, *Modismos del español*, Salamanca, Librería Cervantes, 1997.

PRIETO GRANDE, María, *Hablando en plata. Modismos y metáforas culturales*, Madrid, Editorial Edinumen, 2006.

VINEREANU, Mihai, *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Alcor Edimpex, 2008.

VOLCEANOV, George, *Dicționar de argou al limbii române*, București, Editura Niculescu, 2007.

ZANNE, Iuliu, *Proverbele Românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia. Proverbe, zicători, povățuiri, cuvinte adevărate, asemănări, idiotisme și cimilituri cu un glosar româno-frances*, vol. I-X, București, Editura Librăriei Socecu & Comp, 1895-1912.

ZORILĂ, Traian, *Dicționar de citate, locuțiuni, maxime și proverbe din limbi clasice moderne*, București, Corint, 2006.

*** *Diccionario de la lengua española*, ediția a XXII-a, Real Academia Española, 2001, la adresa www.rae.es.

*** *Cambridge International Dictionary of Idioms*, ediția a V-a, Cambridge University Press, 2002.

STUDII:

A. Bibliografie generală:

COȘERIU, Eugen, *Gramática, semántica, universales. Estudios de lingüística funcional*, Madrid, Gredos, 1978.

COȘERIU, Eugen, *Introducere în lingvistică*, Cluj, Editura Echinoc, 1995.

COȘERIU, Eugen, *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, supliment al publicației „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XXXIII, 1992-1993, Seria A. Lingvistică, Iași, 1994.

COSERIU, Eugenio, *Principios de semántica estructural*, ediția a II-a, Madrid, Biblioteca románica hispánica, Editorial Gredos, 1991.

COSERIU, Eugenio, *Teoría del lenguaje y lingüística general*, Madrid, Biblioteca románica hispánica, Editorial Gredos, 1989.

COȘERIU, Eugen, „Creativitate și tehnică lingvistică. Cele trei niveluri ale limbajului”, în *Lecții de lingvistică generală*, Chișinău, Editura Arc, 2000.

COSERIU, Eugenio, *Sincronía, diacronía e historia: el problema del cambio lingüístico*, tercera edición, Madrid, Gredos, 1978.

COȘERIU, Eugen, *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*, Editura Enciclopedică, București, 1997.

COTEANU, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, București, Editura Academiei, 1973.

DANILOV, Ilie, *Repere ale paremiologiei românești*, Iași, Editura Moldova, 1997.

DE SAUSSURE, Ferdinand, *Curs de lingvistică generală*, ediție critică de Tullio de Mauro, traducere și cuvânt înainte de Irina Izverna Tarabac, Iași, Editura Polirom, 1998.

DUMISTRĂCEL, Stelian, *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale*, Iași, Institutul European, 2006.

ECO, Umberto, *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere*, traducere de Laszlo

Alexandru, Iași, Polirom, 2008.

ECO, Umberto, *În căutarea limbii perfecte*, traducere de Dragoș Cojocaru, Iași, Polirom, 2002.

GAFTON, Alexandru, *După Luther. Traducerea vechilor texte biblice*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005.

GÓMEZ TORREGO, Leonardo, *El léxico en el español actual: uso y norma*, Madrid, Arco Libros, 1995.

GÓMEZ TORREGO, Leonardo, *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM, 1997.

ILIE, Paul, *La novelística de Camilo José Cela*, segunda edición, Madrid, Gredos, 1971 [1963].

IODAN, Iorgu, *Introducere în lingvistica romanică*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1965.

IODAN, Iorgu, *Stilistica limbii române, capitolul Izolări*, București, Editura Științifică, 1975.

IRIMIA, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom, 1997.

PHILIPPIDE, Alexandru, *Principii de istoria limbii*, ediție îngrijită de Gheorghe Ivănescu și Carmen-Gabriela Pamfil, București, Editura Academiei, 1984 [1894].

SEICIUC, Lavinia, *Tabú lingüístico y eufemismo*, Suceava, Editura Universității, 2010.

SUÁREZ SOLIS, Sara, *El léxico de Camilo José Cela*, Madrid, Alfaguara, 1969.

B. Frazeologie:

ALMELA PÉREZ, Ramón, Estanislao RAMÓN TRIVES, Gerd WOTJAK, *Fraseología contrastiva: con ejemplos tomados del alemán, español, francés e italiano*, Universidad de Murcia, Servicio de Publicaciones, 2005.

ALONSO RAMOS, Margarita (ed.), *Diccionarios y fraseología*, A Coruña, Universidade da Coruña, Servizo de Publicacións, 2006.

AVĂDANEI, Constanța, *Construcții idiomatice în limbile română și engleză*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2000.

BALLY, Charles, *Traité de stylistique française*, Heidelberg / Paris, Winter et Klincsiak, 1909, accesat la www.archive.org.

BRĂDEANU, Ligia, *Translation of phraseological units (idioms and proverbs) in literary texts*, teză de doctorat, Iași, 2012.

BURGER, Harald, DOBROVOL'SKIJ, Dmitriij, KÜHN, Peter, NORRICK, Neal R., (eds.), *Phraseologie. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung / Phraseology*.

An International Handbook of Contemporary Research, Berlin / New York, Walter de Gruyter, 2007.

CASARES, Julio, *Introducción a la lexicografía moderna*, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1992.

CORPAS PASTOR, Gloria, *Las lenguas de Europa: estudios de fraseología, fraseografía y traducción*, Granada, Comares, 2000.

CORPAS PASTOR, Gloria, *Manual de fraseología española*, Madrid, Editorial Gredos, 1996.

CORPAS PASTOR, Gloria, *Diez años de investigación en fraseología: análisis sintáctico-semánticos, contrastivos y traductológicos*, Madrid, Iberoamericana, 2003.

CARNEADO MORÉ, Zoila Victoria, TRISTÁ PÉREZ, Antonia María, *Estudios de fraseología*, Academia de Ciencias de Cuba, Instituto de Literatura y Lingüística, 1983.

COLȚUN, Gheorghe, *Aspecte ale frazeologiei limbii române*, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, 1997.

COLȚUN, Gheorghe, *Enigme ale frazeologiei*, Suceava, Fundația Culturală a Bucovinei, Editura Bucovina Viitoare, 1998.

COLȚUN, Gheorghe, *Frazeologia limbii române*, Chișinău, Editura ARC, 2000.

CONDREA, Irina, *Traducerea din perspectivă semiotică*, Chișinău, Cartdidact, 2006.

COTEANU, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, Ed. Academiei, București, 1973.

COWIE, A. P., *Phraseology: Theory, Analysis and Applications*, Oxford, Oxford University Press, 1998.

DIMITRESCU, Florica, *Locuțiunile verbale în limba română*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958.

DOMÍNGUEZ GONZÁLEZ, Pablo, *El español idiomático: frases y modismos del español*, Barcelona, Editorial Ariel, 1995.

DUMISTRĂCEL, Stelian, *Discursul repetat în textul publicistic*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2006.

DUMISTRĂCEL, Stelian, *Lexic românesc. Cuvinte. Metafore. Expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.

DUȚĂ, Oana Adriana, *Paralelismos estructurales y semánticos en la fraseología del español y rumano*, teză de doctorat, București, 2014.

FERNÁNDEZ DE CASTRO, Félix, *Las perífrasis verbales en el español actual*, Madrid, Gredos, 1999.

FERNANDO, Chitra, FLAVELL, Roger H, *On Idiom: Critical View and Perspectives*, Vol. 5, University of Exeter Press, 1981.

GARCÍA-PAGE, Mario, *Introducción a la fraseología española. Estudio de las locuciones*, Barcelona, Anthropos, 2008.

GROZA, Liviu, *Dinamica unităților frazeologice în limba română contemporană*, Editura Universității din București, 2005.

GROZA, Liviu, *Probleme de frazeologie: studii, articole, note*, Editura Universității din București, 2011.

HRISTEA, Theodor, *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, București, Editura Științifică, 1968.

HRISTEA, Theodor, (coord.), *Sinteze de limba română*, ediția a III-a revăzută și din nou îmbogățită, Editura Albatros, București, 1984.

LUQUE DURÁN, Juan de Dios, Antonio PAMIES BERTRÁN, (ed.), *La creatividad en el lenguaje: colocaciones idiomáticas y fraseología*, Granada, Atrio, 2005.

LUQUE DURÁN, Juan de Dios, Antonio PAMIES BERTRÁN, *Léxico y fraseología*, Granada, Método Ediciones, 1998.

MEUNIER, Fanny, GRANGER, Sylviane, *Phraseology in Foreign Language Learning and Teaching*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2008.

MUNTEANU, Cristinel, *Frazeologie românească. Formare și funcționare*, Iași, Editura Institutul European, 2013.

MUNTEANU, Cristinel, *Sinonimia frazeologică în limba română din perspectiva lingvisticii integrale*, Pitești, Editura Independența Economică, 2007.

PAMIES BERTRÁN, Antonio, LUQUE DURÁN, Juan de Dios, *Trabajos de lexicografía y fraseología contrastivas*, Granada, Método Ediciones, 2000.

PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada, *La hiponimia en las unidades fraseológicas*, Universidad de Cádiz, Servicio de Publicaciones, 2000.

POHOAȚĂ, Ramona Olga, *Construcții fixe în limbile română și spaniolă*, teză de doctorat, Suceava, 2011.

RUIZ GURILLO, Leonor, *Aspectos de fraseología teórica española*, Anejo XXIV de „Cuadernos de Filología”, Valencia, Universitat de Valencia, 1997.

RUIZ GURILLO, Leonor, *Ejercicios de fraseología*, Madrid, Arco Libros, 2002.

RUIZ GURILLO, Leonor, *La fraseología del español coloquial*, Barcelona, Editorial Ariel S.A., 1998.

RUIZ GURILLO, Leonor, *Las locuciones en español actual*, Madrid, Editorial Arco Libros, 2001.

SCHERF, Ioana, *Expresii frazeologice în limbile germană și română (studiu contrastiv)*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2006.

SKANDERA, Paul, ed., *Phraseology and culture in English*, Vol. 54, Walter de Gruyter, 2007, p. V.

TIMOFEEVA, Larissa, *Acerca de los aspectos traductológicos de la fraseología española*, teză de doctorat inedită, Universidad de Alicante, 2008.

WOTJAK, Gerd, *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*, Frankfurt am Main, Vervuert, Madrid, Iberoamericana, 1998.

ZAHARIA, Casia, *Expresiile idiomatice în procesul comunicării. Abordare contrastivă pe terenul limbilor română și germană*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2004.

ZULUAGA, Alberto, *Introducción al estudio de las expresiones fijas*, Frankfurt, Peter Lang, 1980.

C. Traductologie:

BAKER, Mona, *In Other Words. A coursebook on translation*, Routledge, New York, 2011 [1992].

BASSNET, Susan, *Translation Studies*, New York, Routledge, 2002.

BELL, Roger T., *Translation and translating*, Vol. 56, Londra, Longman, 1991.

CHESTERMAN, Andrew, *Memes of translation: The spread of ideas in translation theory*, Vol. 123, John Benjamins Publishing Company, 2016 [1996].

DIMITRIU, Rodica, *Theories and Practice of Translation*, Cursus, Iași, Institutul European, 2002.

GARCÍA YEBRA, Valentín, *Teoría y práctica de la traducción*, Madrid, Editorial Gredos, Biblioteca Románica Hispánica, 1982.

HURTADO ALBIR, Amparo, *Traducción y traductología. Introducción a la Traductología*, Madrid, Cátedra, 2001.

HURTADO ALBIR, Amparo, *Enseñar a traducir: metodología en la formación de traductores e intérpretes [teoría y fichas prácticas]*, Madrid, Edelsa, 1999.

JEANRENAUD, Magda, *La traduction. Là où tout est pareil et rien n'est semblable*, Editura EST, Cluj Napoca, 2012.

JEANRENAUD, Magda, *Universaliile traducerii. Studii de traductologie*, Iași, Editura Polirom, 2006.

LUNGU-BADEA, Georgiana, *Teoria culturemelor, teoria traducerii*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2004.

MUNDAY, Jeremy, *Introducing Translation Studies*, New York, Routledge, 2001.

NEWMARK, Peter, *Approaches to Translation*, Vol. 1, Oxford: Pergamon Press, 1981.

NIDA, Eugene A., TABER, Charles R., *The Theory and Practice of Translation*, Leiden, Brill, 1982 [1969].

PYM, Anthony, *Exploring Translation Theories*, New York, Routledge, second edition, 2014 [2010].

STEINER, George, *After Babel: Aspects of language and translation*, Oxford, Oxford

University Press, 1975.

VENUTI, Lawrence, *The translator's invisibility: A history of translation*, New York, Routledge, 1995.

VINAY, Jean-Paul, DARBELNET, Jean, *Comparative stylistics of French and English: a methodology for translation*, Vol. 11, John Benjamins Publishing, 1995.

Articole:

ALONSO RAMOS, Margarita, "Hacia una definición del concepto de colocación", în *Revista de Lexicografía*, Volumen I, 1994-1995, pp. 9-28.

ALMELA PÉREZ, Ramón, "Paremiología contrastiva - Propuesta de análisis lingüístico", în *Revista de Investigación Lingüística*, nr. 1, vol. III, 2000, pp. 7-47.

ÁLVAREZ CURIEL, Francisco, "El refranero supersticioso español", în *Paremia*, nr. 3, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 2004, pp. 59-64.

ÁLVAREZ DÍAZ, Juan José, "Los refranes de la guerra", în *Paremia*, nr. 10, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 2001, pp. 31-39.

ANSCOMBRE, Jean-Claude, "Apuntes sobre la métrica de los refranes", în *Letras de Hoje*, Porto Alegre, v. 39, nr. 1, 2004, pp.65-88.

ANSCOMBRE, Jean-Claude, "Estructura métrica y función semántica de los refranes", în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 44-54.

AVRAM, Mioara, "Cultivarea limbii și frazeologia", în *Limba română*, anul XXX, nr. 5, 1981, pp. 561-564.

AVRAM, Mioara, "Folosirea unor unități frazeologice", în *Limba română*, anul XXXV, nr. 6, 1986, pp. 513-515

BERMAN, Antoine, "Translation and the Trials of the Foreign", în Lawrence Venuti (ed.), *The translation studies reader*, London and New York, Routledge, 2000, pp. 284-297.

BILAUCA, Monica, "Considerații cu privire la convocarea „enunțului aparținând «discursului repetat» religios în «Academia Cașavencu»", în *Analele Universității „Ștefan cel Mare” Suceava*, Seria Filologie, A. Lingvistică, tomul XIII, nr. 1, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2007, pp. 95-99.

BILAUCA, Monica, "Modificarea frazeologismelor cuprinzând termeni referitori la cult prin «quadripartita ratio»", în *Analele Universității „Ștefan cel Mare” Suceava*, Seria Filologie, A. Lingvistică, tomul X, nr. 1, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2004, pp. 27-38.

BOROIANU, Ioana, "Conceptul de unitate frazeologică; tipuri de unități frazeologice (I)", în *Limba și Literatură*, nr. 1, 1974, pp. 25-34.

BOROIANU, Ioana, "Conceptul de unitate frazeologică; tipuri de unități frazeologice (II)", în *Limba și Literatură*, nr. 2, 1974, pp. 242-247.

CALERO FERNÁNDEZ, María Ángeles, "Jesús y María en la fraseología religiosa del español y del catalán", în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999,

pp. 77-84.

CALERO FERNÁNDEZ, María Ángeles, “Sobre los oficios femeninos en el refranero español: la mujer y la costura”, în *Paremia*, nr. 7, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1998, pp. 43-52.

CANTERA ORTIZ DE URBINA, Jesús, “Calendario y refranero. Consideraciones acerca de algunas fechas del calendario en relación con el refranero español y francés”, în *Paremia*, nr. 10, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 2001, pp. 13-22.

CANTERA ORTIZ DE URBINA, Jesús, “El vino en el refranero español, francés y gallego”, în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 103-112.

CANTERA ORTIZ DE URBINA, Jesús, “Refranes y sentencias en la literatura medieval española”, în *Paremia*, nr. 7, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1998, pp. 11-26.

COLȚUN, Gheorghe, “Aspecte ale omonimiei frazeologice”, în *Colocviul internațional de Științe ale Limbajului, 1999*, Suceava, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2000, pp. 326-331.

COLȚUN, Gheorghe, SPIRESCU, Monica, “Aspecte ale frazeologismelor de origine biblică”, în *Language and Literature. European Marks of Identity*, Lucrările celei de-a IV-a conferințe internaționale a Facultății de Litere, vol. I, Pitești, Editura Universității, 2008, pp. 30-34.

COMBET, Louis, SEVILLA MUÑOZ, Julia, “Proverbes, expressions proverbiales, sentences et lieux communs sentencieux de la langue française d’aujourd’hui avec leur correspondance en espagnol”, în *Paremia*, nr. 4, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1995, pp. 8-92.

CONDE TARRIO, Germán, “La función represiva del refranero”, în *Paremia*, nr. 13, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 2004, pp. 65-72.

CONDREA, Irina, “Redarea frazeologismelor în traducere”, în *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*, Seria Științe Filologice, Chișinău, 2000, pp. 26-31.

CORPAS PASTOR, Gloria, “Corrientes actuales de la investigación fraseológica en Europa”, în *Euskera*, nr. XLVI, 2001, 1, pp. 21-49.

CORPAS PASTOR, Gloria, “La creatividad fraseológica: efectos semántico-pragmáticos y estrategias de traducción”, în *Paremia*, nr. 10, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 2001, pp. 67-77.

CORPAS PASTOR, Gloria, MENA MARTÍNEZ, Florentina, “La globalización de la fraseología como convergencia cultural”, în *Letras de Hoje*, Porto Alegre, v. 39, nº 1, 2004, pp. 9-43.

COȘERIU, Eugen, “Filozofia limbajului”, în Coșeriu, *Prelegeri*, pp. 7-26.

COȘERIU, Eugen, “Competența lingvistică”, în Coșeriu, *Prelegeri*, pp. 27-47.

COȘERIU, Eugeniu, *Structure lexicale et enseignement du vocabulaire*, în *Actes du premier colloque international de linguistique appliquée*, Nancy, 1964, pp. 175-217.

COȘERIU, Eugen, “Arhitectura și structura limbii”, în Coșeriu, *Prelegeri*, pp. 49-64.

COȘERIU, Eugen, “Semantica cognitivă și semantica structurală”, în Coșeriu, *Prelegeri*, pp. 83-99.

DOBRE, Maria, “Vechi termeni păstrați în expresii și locuțiuni românești”, în *Limba și literatura română*, nr. 2, 1998, pp. 14-17.

DUMISTRĂCEL, Stelian, “Locuțiuni și expresii simple izolate din construcții bimembre: cât ai zice pește”, în *Limba română*, XXX, 1981, 1, pp. 23-26.

ENE, Daniela, “Conceptul de «echivalență» în traducerea îmbinărilor stabile de cuvinte din limbile engleză și română”, în *Philologica Jassyensia*, An VI, nr. 2 (12), 2010, pp. 199-210.

EVSEEV, Ametista, “Contribuții la studiul variantelor unităților frazeologice”, în *Analele Universității din Timișoara*, Seria „Științe filologice”, VII, 1969, pp. 242-252.

FERNÁNDEZ-SEVILLA JIMÉNEZ, Julio, “Paremiología y lexicografía. Algunas precisiones terminológicas y conceptuales”, în *Philologica hispaniensi: in honorem Manuel Alvar*, Editorial Gredos, 1985.

GARCÍA GONZÁLEZ, Javier, GARCÍA GONZÁLEZ, María Luisa, “La traducción de los antropónimos”, în *Revista española de lingüística aplicada*, n° 7, 1991, pp. 49-72.

GARCÍA ROMERO, Fernando, “Sobre la etimología de «paroimia»”, în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 219-223.

GARCÍA-PAGE, Mario, “La función lúdica en la lengua de los refranes”, în *Paremia*, nr. 2, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1993, pp. 51-58.

GARCÍA-PAGE, Mario, “Variantes morfológicas y unidades fraseológicas”, în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 225-230.

GONZÁLEZ REY, Maribel, “Le rôle de la métaphore dans la formation des expressions idiomatiques”, în *Paremia*, nr. 4, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1995, pp. 157-167.

GONZÁLEZ TORNERO, Ana, “De lo mitológico a lo sagrado en el refranero”, în *Paremia*, nr. 5, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1996, pp. 167-174

GROZA, Liviu, “Câteva aspecte ale analogiei frazeologice”, în *Analele Universității București, Limba și literatura română*, anul XLIV, București, 1995, pp. 25-29.

GROZA, Liviu, “Despre conceptul de unitate frazeologică”, în *Analele Universității București, Limba și literatura română*, anul XLIII, București, 1994, pp. 53-63.

GROZA, Liviu, “Despre jocurile de cuvinte în frazeologia românească”, în *Limbă și Literatură*, XLI, nr. 2, pp. 32-36.

GROZA, Liviu, “Despre pragmateme în frazeologia limbii române”, în *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării*, Actele celui de-al VII-lea Colocviu al Catedrei de limba română, București, Editura Universității, 2008, pp. 625-628.

GROZA, Liviu, “Observații asupra limbii române de lemn din perspectiva frazeologiei”, în *Studii lingvistice: omagiu profesoarei Gabriela Pană-Dindelegan, la aniversare*, București, Editura Universității, 2007, pp. 309-311.

GROZA, Liviu, "Tendințe ale frazeologiei românești actuale", în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, vol. al II-lea, „Actele colocviului Catederei de Limba Română 27-28 noiembrie 2002”, Gabriela Pană-Dindelegan (coord.), București, Editura Universității, 2003, pp. 351-360.

GUERRA SALAS, Luis, "La ruptura de la frase hecha en el lenguaje periodístico y publicitario", în *Paremia*, nr. 6, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1997, pp. 301-306.

HOARȚĂ CĂRĂUȘU, Luminița, "Ipostaze publicistice ale «discursului repetat»", în „Annales de l'Université «Dunărea de Jos», Galați”, Fascicule XXIII, *Formes textuelles de la communication. De la production à la réception*, Galați, 2009, pp. 165-175.

HOARȚĂ CĂRĂUȘU, Luminița, "Retorică și pragmatică publicistică. «Figuri de construcție» și strategii persuasive în titlurile de articole din presa românească actuală”, în *Philologica Jassyensia*, anul IV, nr. 1, 2008, pp. 49-49.

HRISTEA, Theodor, "Contribuții la studiul etimologic al frazeologiei românești moderne", în *Limba română*, XXVI (6), 1977, pp. 587-598.

HRISTEA, Theodor, "Din problemele etimologiei frazeologice românești", în *Limba română*, anul XXXVI, nr. 2, 1987, pp. 123-135.

HRISTEA, Theodor, "Frazeologie și etimologie", în *România literară*, X, nr. 2, 1977, pp. 8-12.

LE BIGOT, Claude, "La deconstrucción de la frase hecha en algunos poetas sociales (Blas de Otero, Ángel González, Jaime Gil de Biedma)", în *Paremia*, nr. 2, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1993, pp. 151-155.

LOPEZ ALCARAZ, Josefa, "Modismos y frases hechas en español y catalán", în *Estudios Románicos*, vol. 12, 2000, pp. 181-204.

LUKACS, Maria, "Criterii de identificare a locuțiunilor în limba română", în *Limba și literatura română*, anul XXXVI, nr. 1, București, 2009, pp. 15-18.

MARÍN RUBIALES, Amalia, "Léxico y cognición en los modismos de sentimiento", în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 323-326.

MELLADO BLANCO, Carmen, "Formas estereotipadas de realización no verbal en alemán y español: los cinegramas desde un enfoque contrastivo histórico", en Gloria Corpas Pastor (ed.), *Las lenguas de Europa: estudios de fraseología, fraseografía y traducción*, Granada, Comares, 2000, pp. 389-410.

MENA MARTINEZ, Florentina, "Modificaciones fraseológicas y topología textual: los textos publicitarios", în *Paremia*, nr. 12, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 2003, pp. 97-106.

MENA MARTÍNEZ, Florentina, "Occasional Phraseological Synonymy", în *International Journal of English Studies*, vol 6 (1), 2006, pp. 131-158.

MIEDER, Wolfgang, "Los refranes meteorológicos", în *Paremia*, nr. 5, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1996, pp. 59-65.

MILICĂ, Ioan, “Stilistica expresiilor și locuțiunilor verbale argotice”, în *Lucrările Conferinței Naționale de Filologie Limba română azi*, ediția a X-a, Iași-Chișinău, 2007, pp. 303-314.

MONTORO DEL ARCO, Esteban Tomás, “Relaciones entre morfología y fraseología: las formaciones nominales pluriverbales”, în ALMELA PÉREZ, Ramón; MONTORO DEL ARCO, Esteban Tomás, *Neologismo y morfología*, Universidad de Murcia, Servicio de Publicaciones, 2008, pp. 121-146.

MORENO, Inés Olza, “Metáfora y conocimiento del lenguaje: fraseología somática metalingüística en español y francés actuales”, în GONZÁLES RUIZ, Ramón, CASADO VELARDE, Manuel, ESPARZA TORRES, Miguel Ángel, *Discurso, Lengua y Metalenguaje: Balance y Perspectivas*, 2006, pp. 155-174.

MORVAY, Karoly, “Aspectos lexicográficos y didácticos de la Paremiología y Fraseología”, în *Paremia*, nr. 6, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1997, pp. 421-432.

MUNTEANU, Cristinel, “Fraseologia în primele texte literare românești”, în *Limba română*, nr. 9-10, XIX, 2009, pp. 184-192.

NAVARRO, Carmen, “Fraseología contrastiva del español y el italiano (análisis de un corpus bilingüe)”, în *Tonos Digital*, 13.0, 2007.

NIKOLAEVA, Julia, “Lo traducible e intraducible en las paremias”, în *Paremia*, nr. 6, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1997, pp. 445-450.

NUÑEZ GARCÍA, Laureano, “El diablo en fraseologismos italianos y españoles: acercamiento a un análisis cultural contrastivo”, în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 365-369.

ORTEGA Y GASSET, José, “Miseria y esplendor de la traducción”, în *Obras completas*, vol. V, Madrid, Revista de Occidente, 1957, p. 433.

PIIRAINEN, Elisabeth, “Figurative Phraseology and Culture”, în Sylviane Granger, Fanny Meunier, eds., *Phraseology: An interdisciplinary perspective*, John Benjamins Publishing, 2008, pp. 207-228.

POPA, Gheorghe, *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române*, teză de doctorat inedită, Academia de Științe a Republicii Moldova, Institutul de filologie, Chișinău, 2006.

POPA, Gheorghe, “Locuțiunile: economie sau redundanță?”, în *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*, Seria „Științe filologice”, Chișinău, 2000, pp. 95-97.

PRIVAT, Maryse, “Proverbes, métaphores et traduction”, în *Paremia*, nr. 6, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1997, pp. 511-514.

RADERS, Margit, CANELLAS DE CASTRO DUARTE, Denis, “La mujer en fraseologismos alemanes, españoles y portugueses: aportación a un análisis cultural contrastivo”, în *Paremia*, nr. 6, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1997, pp. 515-526.

REYES DE LA ROSA, José, “Paremias y expresiones idiomáticas francesas y españolas en el discurso amoroso”, în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 443-447.

RUIZ GURILLO, Leonor, “La fraseología como cognición. Vías de análisis”, în *Lingüística española actual*, XXIII, nr. 1, 2001, pp. 107-132.

RUIZ GURILLO, Leonor, “La neología nominal sintagmática en el español técnico”, în *Actas del II Congreso de la Sociedad Española de Lingüística*, Madrid, 2000, pp. 449-457.

RUIZ GURILLO, Leonor, “Relevancia y fraseología: la desautomatización en la conversación coloquial”, în *Español Actual*, 68/1997, pp. 21-30.

RUIZ GURILLO, Leonor, VEIGA, Alexandre (ed.), “Compuestos, colocaciones, locuciones. intento de delimitación”, în *Léxico y Gramática*, Galicia, TrisTram, 2002.

SABBAN, Annette, „Culture-boundness and problems of cross-cultural phraseology” în Harald Burger, D. Dobrovolskij, P. Kühn & N. R. Norrick (eds), *Phraseologie/ Phraseology. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung/ An International Handbook of Contemporary Research*, Berlin, de Gruyter, 2007, pp. 590-605.

SANTAMARÍA PÉREZ, María Isabel, “El tratamiento de las unidades fraseológicas en la lexicografía bilingüe”, în *Estudios de lingüística*, Universidad de Alicante, nr. 12, 1998, pp. 299-318.

SAVIN, Petronela, “Phraseology as an autonomous linguistic discipline”, în *LiBRI. Linguistic and Literary Broad Research and Innovation*, nr. 1, 2010, pp. 60-73.

SEVILLA MUÑOZ, Julia, “Las proverbs españolas: clasificación, definición y correspondencia francesa”, în *Paremia*, nr. 2, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1993, pp. 15-20.

SEVILLA MUÑOZ, Julia, CANTERA ORTIZ DE URBINA, Jesús, BURREL, Mercedes, “La búsqueda de correspondencias paremiológicas en castellano, catalán, gallego, vasco, francés e inglés”, în *Paremia*, nr. 8, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1999, pp. 481-486.

SEVILLA MUÑOZ, Manuel, “Opacidad y motivación de las unidades fraseológicas en la didáctica de la traducción”, în Pedro Mogorrón Huerta, Paola Masseur, Daniel Gallego Hernández (eds.), *Fraseología, opacidad y traducción*, Peter Lang, 2013, pp.179-192.

SLAVE, Elena, “Structura sintagmatică a expresiilor figurate”, în *Limba și literatură*, XI, 1966, pp. 397-413.

TIMOFEEVA, Larissa, “Sobre la traducción de la fraseología”, în *Interlingüística*, nr. 17, 2007, pp. 1029-1038.

TOPALĂ, Dragoș Vlad, “Din universul proverbelor românești: elemente de analiză etnolingvistică”, în vol. *Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară și etnofolclorică românească și contextul european*, Iași, Editura Alfa, 2009, pp. 353-361.

TRINCĂ, Lilia, “Conservarea / reglementarea elementelor arhaice în structura frazeologismelor”, în *Lucrările Conferinței Naționale de Filologie Limba română azi*, ediția a X-a, Iași-Chișinău, 2006, pp. 275-282.

TRISTÁ PÉREZ, Antonia María, “La fraseología y la fraseografía”, în *Estudios de fraseología y fraseografía del español actual*, Iberoamericana, 1998.

URITESCU, Dorin N., "Degradarea unităților frazeologice în limba română actuală", în *Limba și literatura română*, anul XXXVI, nr. 2, București, 2009, pp. 13-18.

VELANDO, Monica, "Entre dientes: fijación de una unidad fraseológica", în *Jornades de Foment de la Investigació*, Universitat Jaume I, 2003, pp. 2-12.

WOTJAK, Gerd, "En torno a la traducción de unidades fraseológicas (con ejemplos tomados del español y el alemán)", în *Linguistische Arbeitsberichte*, 40, 1983, pp. 56-80.

ZAMORA MUÑOZ, A. Pablo, "Análisis contrastivo español-italiano de expresiones idiomáticas y refranes", în *Paremia*, nr. 5, Madrid, Asociación Cultural Independiente, 1996, pp. 87-94.

ZULUAGA, Alberto, "Análisis y traducción de unidades fraseológicas desautomatizadas", în *Philologie im Netz*, 16/2001, pp. 67-83, disponibil la adresa: <http://web.fu-berlin.de/phn/phn16/p16t5.htm>, accesat la 25.03.2017.